

емпатійності, здатності будувати взаємодію з підлітками на основі діалогу, на нашу думку, здатен організувати та здійснювати соціально-педагогічний супровід процесу формування ключових життєвих компетенцій учасників освітнього процесу з відповідною результативністю.

Таким чином, виховання і освіта особистості мають забезпечити здатність і готовність особистості зробити і гідно реалізувати свій життєвий і соціальний вибір, нести за нього відповідальність. Сучасна особистість має бути здатна і готова до конструктивного досягнення успішної життєдіяльності в мінливих суспільно-економічних умовах, самостійного і свідомого вирішення складних життєвих завдань, породжених інформаційними, економічними, соціальними, політичними, культурно-релігійними процесами третього тисячоліття.

Література

1. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова. Київ: Богдана, 2003. 520 с.
2. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Науково-методичний посібник / За ред. І. Г. Єрмакова. Запоріжжя: Центріон, 2005. 640 с.
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.
4. Євтух М. Б., Сердюк О. П. Соціальна педагогіка: Підручник. Київ: МАУП, 2002. 232 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
6. Лещук Г. Вплив засобів масової інформації на процес соціалізації підлітків. Молодь і ринок, 2014. № 3. С. 76-80.
7. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей/ [І. Д. Бех (кер.), К. О. Журба, С. В. Кириленко, В. І. Кириченко, О. І. Остапенко, Н. В. Харченко, І. М. Шкільна та ін.]. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. 48 с.

Охріменко З. В., м. Київ

ПАРТНЕРСЬКА БАТЬКІВСЬКО-УЧИТЕЛЬСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ У УЧНІВ

Доведено, що партнерська взаємодія батьків і вчителів є однією з провідних умов формування ціннісного ставлення до праці у учнів. В контексті зазначеного: актуалізовано важливість формування ціннісного ставлення до праці у учнів молодшого шкільного віку; узагальнено результати проведених діагностувальних методик; розкрито особливості методики формування ціннісного ставлення до праці.

Позитивне ставлення до праці, любов і повага до людини-працівника, щирість і відданість у діяльності завжди були одними із найважливіших пріоритетів у вихованні. Зазначимо, що виховання цінностей є не лише соціальним запитом суспільства. Це, в першу чергу, потреба самої особистості, задоволення якої робить життя людини повноцінним, гармонійним і щасливим. Однак, у кризові періоди відбувається зміна пріоритетів, і цінності також піддаються значним трансформаціям. Найбільш небезпечною така ситуація є для дітей. Адже, ціннісна сфера особистості формується поступово і є надто чутливою до зовнішніх чинників. На жаль, тривалий час в нашій країні домінували ідеї матеріального збагачення за будь-яку нагоду, а професійна діяльність сприймалася, як площина для цього. Отже, методичне забезпечення формування ціннісного ставлення до праці у дітей є нагальною потребою сьогодення.

Ціннісне ставлення до праці частіш всього тлумачиться, як складний змістовно-синтетичний компонент особистості, який включає в себе ставлення дітей та учнівської молоді до праці як однієї з важливих життєвих потреб, почуття задоволеності працею й наявності сукупності найважливіших моральних якостей, що визначають ставлення до трудової діяльності загалом (працьовитість, відповідальність, охайність, бережливість, вміння раціонально розподіляти робочий час і т.п.). В контексті теми нашого дослідження, зауважимо, що основи ціннісного ставлення до праці закладаються в дошкільному і молодшому шкільному віці і виявляються в сформованості знань про суспільну та особистісну значущість праці, повноту усвідомлення необхідності і обов'язку праці; позитивних емоційних переживань під час навчання і праці, первинною сформованістю мотивації до навчання і праці; сформованість комплексу морально-вольових якостей (відповідальність, працелюбність, наполегливість), дієвістю трудових умінь і навичок.

Беззаперечно, що виховати у учня позитивне ставлення до праці лише реалізацією різноманітних форм предметно-перетворювальних практичних дій

в умовах освітнього середовища ЗЗСО видається неможливим. Саме тому, у Концепції «Нова українська школа» наголошується на важливості створення у навчально-виховному процесі умов для розвитку гармонійної, морально досконалої, соціально активної, професійно компетентної й саморозвивальної особистості шляхом активізації її внутрішніх резервів.

Однією з таких умов є партнерство вчителів і батьків у освітньому процесі учнів. Саме тому, в умовах євроінтеграції перед сучасною школою постають виклики, в яких партнерська взаємодія батьків і вчителів має здійснюватися у новому форматі поваги, довіри, відкритості, творчості і взаємовідповідальності. Особливо, на нашу думку, зазначене стосується трудового виховання учнів молодших класів, адже формування ціннісного ставлення до праці, відповідно до вікових особливостей учнів, має обов'язково взаємодоповнюватися формами і методами сімейного і шкільного трудового виховання.

Визначено, що батьківсько-учительська взаємодія (І. Бех, В. Ваховський, В. Вороніна, В. Кириченко, О. Кіян, А. Колишкіна, Т. Кравченко, В. Оржеховська, Н. Стаднік та ін.) – це цілеспрямований багатоаспектний процес взаємовпливів з метою об'єднання можливостей, зусиль в організації життєдіяльності учнів. Основою процесу батьківсько-учительської взаємодії є єдність вимог батьків і вчителів до зростаючої особистості, взаємоповага та довіра один до одного, відповідальність і рівноправне партнерство. З'ясовано, що взаємодія батьківської і педагогічної громадськості значно збагачує родинні стосунки, підвищує педагогічну компетентність батьків, сприяє уникненню непорозумінь між суб'єктами виховного процесу та оптимізує навчально-виховний процес завдяки довірі, взаємодопомозі, взаємопідтримці. Отже, підвищення ефективності виховання можливе за цілеспрямованого, всебічного, узгодженого та неперервного педагогічного впливу на особистість молодшого школяра за умов посилення взаємодії школи з сім'єю.

Готовність батьків учнів до взаємодії з педагогічним колективом у процесі трудового виховання молодших школярів ми розглядаємо як,

інтегративне утворення особистості, яке передбачає усвідомлення важливості виховання ціннісного ставлення до праці у дітей молодшого шкільного віку, позитивне ставлення до взаємодії з педагогічним колективом і прагнення до неї, що втілюється в активній батьківсько-вчительській співпраці у трудовому вихованні учнів. Для констатації рівнів сформованості готовності батьків до взаємодії з педагогічним колективом, виокремлено наступні показники: знання батьками сутності виховання ціннісного ставлення до праці у дітей, знання батьками форм і методів виховання ціннісного ставлення до праці у дітей в умовах сімейного та шкільного виховання, ставлення батьків до взаємодії з педагогами, мотивація батьків до дієвої взаємодії з учителями школи у вихованні ціннісного ставлення до праці, безпосередня співпраця з педагогічним колективом.

Інтерпретація результатів, отриманих за допомогою діагностувальних методик, дозволила зробити висновок, що трудове виховання у сучасних сім'ях значно різниться за змістом. Типовими помилками батьків, на нашу думку, є недооцінка важливості трудового виховання, применшення значення ролі праці в житті людини, недостатнє знання вікових особливостей молодших школярів, незнання змісту праці відповідно до вікових особливостей, відсутність систематичних обов'язкових доручень у дитини у сім'ї тощо.

Зважаючи на результати констатувального експерименту, теоретико-методичну базу дослідження, а також те, що формування ціннісного ставлення до праці є одним із найважливіших завдань трудового виховання нами було розроблено методику формування ціннісного ставлення у молодших школярів у процесі батьківсько-вчительської взаємодії.

В основу методики покладено модель оволодіння особистістю духовною цінністю (І. Бех) [1], відповідно до якої зміст цінності стає суб'єктивно значущим лише тоді, коли його забарвлює емоція бажання. Осмислена емоція бажання втілюється в діяльності (вчинок Я). Тільки на такій основі, можливе розгортання емоційно-ціннісної діяльності вихованців і духовна цінність привласнюється індивідом, виявляється складовою його внутрішньої духовної

картини, на основі якої він буде своє життя. Та модель партнерських відносин навчального закладу з сім'єю (В. Кириченко) [2], яка включає конкретні етапи, кожен з яких має свої завдання, а саме: знайомство учасників взаємодії, виявлення виховних можливостей один одного (визначення спільних цінностей), визначення мети, завдань взаємодії, обговорення їх (вироблення та дотримання єдиних вимог до дітей, єдиної лінії в трудовому вихованні), вироблення і узгодження спільного плану дій, організація та здійснення взаємодії у різних формах, контроль за здійсненням взаємодії з усіх сторін, корекція цього процесу.

Перевірка ефективності запропонованої методики формування ціннісного ставлення у молодших школярів в процесі батьківсько-вчительської взаємодії дозволила зробити висновки, що зростання готовності батьків до дієвої батьківсько-вчительської взаємодії можливе за умов: підвищення мотивації батьків до дієвої взаємодії, готовності батьків та учителів до взаємодії на паритетних засадах, цілеспрямованого, всебічного, узгодженого та неперервного педагогічного впливу на особистість молодшого школяра в умовах посилення співпраці між школою та сім'єю, врахування вікових особливостей учнів молодших класів в трудовому вихованні.

Зауважимо, що партнерська батьківсько-вчительська взаємодія буде ефективною лише тоді, коли всі суб'єкти навчально-виховного процесу об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат, з опорою на розуміння того, які завдання трудового виховання доречніше виконує школа, які – сім'я, а для виконання яких необхідна взаємна співпраця всіх учасників освітнього процесу.

Надзвичайне значення для налагодження партнерської взаємодії має також вихідний рівень батьківських поглядів і переконань на трудове виховання дитини. Саме тому, важливо застосовувати форми і методи, які мають особистісний характер, та є максимально індивідуалізованими (тренінги, дискусивні клуби, групи взаємопідтримки, консультативні бесіди). Однак,

підготовка і проведення зазначених форм і методів потребують від ведучого майстерності, педагогічного такту, прагнення до постійного саморозвитку і самовдосконалення, а отже й науково-методичного забезпечення цього процесу, що може бути перспективним напрямком подальших наукових досліджень.

Таким чином, однією з умов оптимізації процесу виховання молодших школярів є налагодження взаємодії сім'ї та школи, яка буде відбуватися на засадах взаємоповаги та партнерства. Адже успішна взаємодія школи, сім'ї базується на взаємності, а саме взаємній відповідальності за навчання та виховання дітей. Розвиток успішного партнерства є процесом демократичним, який передбачає визнання різноманітності інтересів, поглядів та освітнього статусу його учасників. Знаходження несуперечливих цінностей, узгодження загальних цілей виховання, врахування індивідуальної своєрідності кожної сім'ї. Отже, партнерську батьківсько-учительську взаємодію, ми розглядаємо як одну із найважливіших умов формування ціннісного ставлення до праці у учнів. Відповідно до того, що формування ціннісного ставлення до праці є необхідною складовою змісту виховання особистості, на нашу думку, надзвичайно важливо впроваджувати в освітній процес науково обґрунтовані методики, спрямовані на інтеграцію зусиль всіх учасників навчально-виховного процесу, в центрі якого перебуває учень.

Література

1. Бех І. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. Початкова школа, 2018. № 1. С. 5-10.
2. Кириченко В. І. Організація партнерської взаємодії навчального закладу і батьків учнів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 2013. Вип. 17(1). С. 319-326.

Піддячий М. І., м. Київ

СУТНІСТЬ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ КОНЦЕПТИ

Запропонована розробка спрямована на утвердження пріоритету чинників, спрямованих на розвиток учнів у процесі їх трудового виховання та означенні сутності підготовки до життя у особистісному та суспільному вимірі. Рекомендаційна складова